

ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ ПРАВО ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ

УДК 332.334
JEL Classification D 29
DOI 10.33111/EE.2024.52.GolovinR

R. Golovin
*PhD in Public Administration,
doctoral candidate, NDFI DNNU
«Academy of Financial
Management»*

Р. Г. Головін
*к.н. з державного управління,
докторант, НДФІ ДННУ
«Академія фінансового управління»*

ORCID: 0000-0002-3217-8984

ФОРМУВАННЯ НОВОГО ІНСТИТУТУ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ЗЕМЛІ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено організаційно-правові та організаційно-виробничі форми господарювання на землі. Розглянуто існуючі форми сільськогосподарської кооперації. Визначено фактори, які впливають на сільськогосподарську кооперацію. Доведено необхідність і можливість впровадження нового інституту господарювання на землі. Запропоновано для вирішення проблеми публічного організованого самостійного господарювання на землі формування нового інституту господарювання на землі — організаційно-виробничої платформи, яка діє на об'єднаних принципах і забезпечує суб'єктам господарювання на землі зменшення витрат і збільшення прибутку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: організаційно-виробничої платформи, сільськогосподарська кооперація, публічне господарювання на землі.

FORMATION OF A NEW INSTITUTION OF LAND MANAGEMENT

ANNOTATION. Independent land management by landowners in Ukraine is significant. As a rule, such management is shadowy, with higher costs and lower revenues compared to public land management. Landowners and the country's economy lose from this state of independent land management. Moreover, shadowing in the agricultural sector affects other related industries, which increases the size of the shadow economy.

The article examines the organizational and legal and organizational and production forms of land management. The existing forms of agricultural cooperation are analyzed. The factors influencing agricultural cooperation are identified. It is concluded that the problem of public organized independent land management can be solved through legal, institutional and organizational mechanisms which will ensure cooperation of landowners with a view to reducing the financial

and organizational costs required to ensure publicity of land management. To solve the problem of public organized independent management of land resources, the author proposes a new institution of land management which operates on a unifying basis and provides land management entities with a reduction of costs and an increase. The author proposes a certain organizational and production platform as a model of the new institution of land management. The platform has centralized accounting, unified tax administration, unified statistical reporting, and is managed by organizers with outstanding knowledge and experience, which ensures a reduction in production costs and an increase in profits for the platform participants — land owners. To formalize the relations between the landowner and the organizational and production platform, a land use agreement and a unification agreement are concluded, which regulates the relations between the landowner and the organizational and production platform.

KEY WORDS: organizational and production platform, agricultural cooperation, public land management.

Вступ. Зміни у земельних відносинах, розвиток аграрних технологій у рослинництві та зростання продуктивності у сільськогосподарському виробництві вимагають відповідних організаційно-правовій та організаційно-виробничій змін в формах господарювання на землі.

Низький рівень кооперації в сільськогосподарському виробництві є однією з причин занепаду сільськогосподарського виробництва в Україні, втрати сільськогосподарським виробництвом соціальної орієнтації та перебування самотійне господарювання на землі в тіні. Низький рівень кооперації в сільськогосподарському виробництві спричинений неефективними механізмами, які закладені законодавчо чи реалізуються на рівні внутрішніх переконань учасників кооперації.

Вирішення проблеми розвитку кооперації в сільськогосподарському виробництві може перебуває у започаткуванні і розвитку нових інститутів господарювання з інноваційними механізмами об'єднання, діяльності і розподілу результатів.

Постановка завдання. Проблемами організаційних форм господарювання у сільськогосподарському виробництві опікувалися й опікуються як на державному рівні, так і на рівні суб'єктів господарювання. Також проблеми організаційних форм сільськогосподарського виробництва перебувають під постійною увагою вчених, що відображено в їх наукових працях. Так, О. В. Піменова [6] вважає, що законодавство має жорстко контролювати концентрацію великих масивів сільськогосподарських угідь і не допускає таких форм господарювання у сільському господарстві, які не забезпечують збалансованого дотримання економічної, со-

ціальної та екологічної складових. У цьому зв'язку аграрна політика країни має орієнтуватись на підтримку фермерського типу господарювання і сільськогосподарської кооперації, який виконує економічні, соціальні та екологічні функції, що й забезпечує сталий розвиток сільського господарства.

В. Є. Івченко [2] вбачає необхідність розвитку особистих селянських господарств, при цьому зазначає, що відсутність практичного вирішення питання надання статусу юридичної особи особистим селянським господарствам на законодавчому рівні спричиняє відмежування даних господарських суб'єктів від ринку, відсутність економічних мотивів виробництва експортно-орієнтованої продукції, створює загрози продовольчій безпеці країни.

С. В. Кальченко [3], розглядаючи розвиток сільського господарства лише в контексті забезпечення високої економічної ефективності виробництва, зазначає, що «агрохолдинги слід вважати домінуючою формою аграрного товаровиробництва». При цьому, на його думку, «важливою ланкою сільського господарства залишаються дрібні господарські формування у зв'язку з прив'язкою їхньої діяльності до розвитку сільських територій, де й вони функціонують. У даному аспекті соціальна складова підприємництва, а саме — збереження сільського соціуму і його забезпечення гідними умовами життя та праці, підтверджує доцільність розвитку і підтримки малих форм господарювання на селі. Оскільки практика поширення агрохолдингів часто має негативні соціальні наслідки, що виявляються у формі обезземлення селянства, збільшення рівня безробіття на селі (оскільки впровадження високотехнологічних процесів призводить до зменшення необхідної кількості працівників у здійсненні виробничих процесів), прискорення трудової міграції сільського населення тощо.

Достатньо приділено уваги організаційним формам у сільському господарстві, заснованим на кооперативній основі. Метою кооперації завжди було зменшення витрат і збільшення прибутків, тому кооперації в сільському господарстві приділялась і приділяється особлива увага.

Так, І. П. Мосіюк і І. П. Кудінова [5] вважають, що сільськогосподарська кооперація вища форма організації сільськогосподарських товаровиробників у цілому; високоорганізована форма взаємодопомоги, взаємовиручки і захисту своїх соціальних і економічних прав і інтересів, а також форма самооборони від монополістів та нечесної конкуренції в період розбудови ринкового середовища. Разом з тим сільськогосподарський кооператив —

єдиний шлях до створення у сільській місцевості здорової соціальної, психологічної атмосфери; вирішення питань соціальної захищеності сільських жителів, і в першу чергу членів кооперативу; спільного вирішення виробничих, соціально-побутових та інших проблем; заходів із запобігання забруднення довкілля, розвитку мереж і екологічної освіти та інформації; можливості координування своєї діяльності, задоволення потреб людей у групових діях щодо пошуку ефективних механізмів захисту різноманітних інтересів членів кооперативу.

В. О. Мариненко [4] доходить до висновку, що «розвиток кооперативного руху в Україні міг би стати рушійною силою якісних змін не тільки в аграрному секторі, а й в країні в цілому. Проте для цього необхідні об'єднані зусилля селян, громадських організацій та представників влади. Профільні закони потребують оновлення, а сама ідея кооперації — більшого висвітлення й обговорення. Як показує світовий досвід у ринковій економіці кооперативи є третьою силою або альтернативою державному та приватному підприємству».

Вплив організаційно-правових та організаційно-виробничих форм на діяльність і розвиток сільськогосподарського виробництва важко переоцінити, як і важко переоцінити їх вплив на суспільно-економічні відносини суспільства. Тому необхідно приділяти особливу увагу пошуку, організації та впровадженню нових інституцій у сільськогосподарському виробництві, зокрема кооперації під час господарювання на землі.

Результати. В Україні господарювання на землі з метою виробництва продукції рослинництва представлене різними організаційними формами. Під організаційною формою в даному випадку маються на увазі сукупність організаційно-правових та організаційно-виробничих факторів. Організаційна форма господарювання на землі характеризується публічністю чи тіньовим господарюванням, обмеженням господарювання за площею, системою оподаткування діяльності та ціноутворенням на продукцію рослинництва. Господарювання на землі може бути публічними або тіньовими. Публічне господарювання на землі можна здійснювати в якості фізичної особи або юридичної особи.

Фізичні особи можуть здійснити державну реєстрацію себе як суб'єкта підприємницької діяльності і набути статусу фізичної особи-підприємця. Фізична особа, яка не здійснила державну реєстрацію себе як особи-підприємця і господарює на землі, є особою, яка займається тіньовим господарюванням на землі. Реєстрація особи суб'єктом підприємницької діяльності є необхідною умовою для здійснення публічного господарювання на землі. Але

реєстрація ще не означає, що особою не може здійснюватися тіньове господарювання на землі.

Господарювання на землі як юридичної особи може здійснюватися на різних організаційно-правових формах. Види й організаційні форми підприємств регулюються Господарським кодексом та іншими спеціальними законами, такими як Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [1]. Спеціально для сільськогосподарського виробництва є організаційно-правові форми передбачені спеціальними законами, зокрема, діють Закони України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» [10], «Про фермерське господарство» [11], «Про сільськогосподарську кооперацію» [9].

Суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють господарювання на землі, можуть обирати систему оподаткування. Системи оподаткування врегульована Податковим кодексом України. Суб'єкти публічного господарювання на землі можуть бути на загальній системі оподаткування або на спрощеній системі оподаткування. Відповідно до пп. 291.2 ст. 291 Податкового кодексу України спрощена система оподаткування, обліку та звітності — особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 ст. 297 Податкового кодексу України, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених главою 1 Податкового кодексу України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності. Податковим кодексом України виключно для сільськогосподарського виробництва передбачена четверта група платника єдиного податку спрощеної системи оподаткування [8].

Наявність різноманіття організаційно-правових форм, системи оподаткування, спеціальних законодавчо визначених організаційних форм для господарювання на землі не вирішує наявних проблем господарювання, зокрема проблем тіньового господарювання і низький рівень кооперації в сільськогосподарському виробництві.

В Україні кількість ріллі у тіньовому обігу визначається у межах 6–15 млн га. Це спричиняє великі обсягами тіньового господарювання на землі та тіньового обігу продукції рослинництва. Ключовою проблемою існування тіньового господарювання на землі є значні організаційні та фінансові витрати на адміністрування діяльності, податкове адміністрування, ведення бухгалтерського обліку, подання статистичної звітності та інші дії, необхідні для забезпечення публічного господарювання на землі. Вирішити цю проблему можливо за рахунок об'єднання суб'єктів

тіньового господарювання на землі з метою зменшення організаційних та фінансових витрат для забезпечення публічного господарювання на землі.

До 21.07.2020 діяв Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» №469/97-ВР від 17.07.1997 [13], який втратив чинність на підставі Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» №819-ІХ від 21.07.2020 [9]. Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» №469/97-ВР від 17.07.1997 передбачався поділ сільськогосподарської кооперації на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи та на сільськогосподарські виробничі кооперативи. Механізми, надані Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» №469/97-ВР від 17.07.1997 не відповідають виробничим процесам і проблемам, які існують у сучасному сільськогосподарському виробництві в Україні, зокрема в земельних відносинах. Так, Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію» №469/97-ВР від 17.07.1997 передбачено обов'язкову трудову участь членів сільськогосподарського виробничого кооперативу. Також, за нормами цього Закону, суб'єкт тіньового господарювання не може бути учасником обслуговуючого кооперативу. Це зробило Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» №469/97-ВР від 17.07.1997 неспроможним, а отже, і непотрібним.

Прийнятий на заміну Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 469/97-ВР від 17.07.1997 Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 469/97-ВР від 17.07.1997 уже не містить обов'язкової трудової участі учасника кооперативу. Також у новому Законі відсутнє чітке розмежування на обслуговуючі та виробничі кооперативи, а натомість визначена, яка діяльність кооперативу є неприбуткова і яка діяльність здійснюється з метою одержання прибутку. На жаль, передбачені в новому Законі України «Про сільськогосподарську кооперацію» № 469/97-ВР від 17.07.1997 об'єднавчі механізми не вирішують проблеми, які існують у сучасному сільськогосподарському виробництві в Україні, що робить цей Закон неспроможним у вирішенні певних проблем сільськогосподарського виробництва, зокрема проблем тіньового господарювання.

Для визначення якою має бути кооперація для вирішення проблем суб'єктів господарювання на землі як організації економічної діяльності для спільного досягнення загальних цілей або задоволення потреб необхідно визначити мету такої кооперації, об'єднавчі принципи, суб'єкти об'єднання, мотивації до об'єднання та витрати, які треба нести для забезпечення кооперації. В Україні земельні відносини представлені одноособною

самостійною, колективно-консолідаційною, користувальною й унітарно-концентраційною формами.

Одноосібна самостійна форма земельних відносин слугує одночасно джерелом проблем і джерелом можливостей для розвитку сільського господарства. До проблем, які породжуються одноосібною самостійною формою земельних відносин, є тіньове господарювання на землі. Саме ця форма на сьогодні являє собою основою для перебування від 6 до 15 млн га ріллі у тіньовому обігу. Звідси саме на цій формі земельних відносин слід сконцентруватися особливо.

Суб'єктами одноосібної самостійної форми земельних відносин є власники землі. З низки причин власники землі не можуть скооперуватися, що змушує власників землі нести втрати та збитки, що може впливати на подальшу поведінку, зокрема відмову від господарювання на землі, що є негативним соціальним явищем, а змушений продаж землі матиме негативний вплив на суспільно-економічний стан країни. Відсутність скооперованості між власниками землі, які самостійно господарюють на землі, змушують їх здійснювати тіньове господарювання на землі, що, безумовно завдає шкоди, як власникам землі, так економіці країни. Тому важливо для вирішення проблеми об'єднання власників землі, які господарюють на землі самостійно або хочуть господарювати на землі самостійно, запропонувати нові організаційні форми господарювання, засновані на об'єднаних принципах.

Публічні ціни на продукцію рослинництва вищі за ціни на продукцію рослинництва у тіньовому обігу, що дає можливість у разі публічного господарювання на землі отримувати більший дохід. Разом з тим забезпечення публічності господарювання на землі потребує значних організаційних і фінансових витрат, зокрема, витратами на адміністрування діяльності, податкове адміністрування, ведення бухгалтерського обліку, подання статистичної звітності та ін. дії, необхідні для забезпечення публічного господарювання на землі. Отже, умовою добровільного переходу власники землі від тіньового господарювання до публічного є зростання доходу від продажу виробленої продукції за публічними цінами у розмірі більшому за додаткові витрати на організацію публічного господарювання.

З причини існування переважно користувальних земельних відносин, кооперація власників за територіальним принципом, зокрема, село чи громада, є мало ймовірною з позицій високого рівня витрат на організацію публічного господарювання, адже це будуть дрібні об'єднання власників землі за площею. Крім того, адміністрування публічної діяльності таких об'єднань потрібні висококваліфіковані бухгалтера і керівники, яких бракує, а рівень

оплати таких спеціалістів високий. Звідси необхідне розширене об'єднання власників землі за екстериторіальною ознакою.

Проблемою передбаченої законодавством сільськогосподарської кооперації є необхідність фізичній особі бути безпосередньо учасником кооперації, брати участь в управлінні, що зумовлює складність набуття членства в кооперативі, складність виходу з кооперативу, складність прийняття рішень кооперативу, складність формування правил (статуту) взаємовідносин учасників кооперативу. Крім того, фізична участь власника землі у кооперативі не позбавляє його можливості надавати кооперативу формального права користуватися його землею.

Якщо розглядати участь власника землі в кооперації через необхідність надавати кооперативу власну землю для користування, то можна виключити необхідність особистої участі власника землі в кооперативі, а статутні відносини кооперативу замінити на договірні відносини сторін. Таким чином можна вбачати лише певний сервіс, який на замовлення власника землі забезпечує публічне здійснення виробничих процесів необхідних для публічного господарювання на землі. Описаний сервіс і є організаційно-виробничою платформою для публічного організованого самостійного господарювання на землі. Об'єднаним принципом для такого нового інституту господарювання на землі є перш за все спільні організаційні та фінансові витрати, необхідні для забезпечення публічності господарювання на землі.

Виходячи з визначених нами критеріїв кооперації власників землі для самостійного господарювання, можна сформулювати бачення моделі нового інституту господарювання на землі. Модель нового суб'єкта господарювання на землі — це певна екстериторіальна публічна організаційно-виробнича платформа, учасники якої можуть мати спільні розподілені витрати, персональні витрати і персональні доходи. Платформа має централізований облік, єдине податкове адміністрування, єдину статистичну звітність і керується організаторами з непересічними знаннями та досвідом, чим забезпечується зменшення виробничих витрат і збільшення прибутку учасників платформи — власників землі.

Організаційно-виробнича платформа повинна надавати власнику землі можливість здійснювати публічні витрати на виробництво продукції рослинництва й отримувати публічні доходи (прибутки) як результат від виробництва і продажу продукції рослинництва.

Публічність господарювання на землі, як вимога цивілізованої економіки, полягає в тому, що витрати, обсяги виробництва і доходи від продажу продукції рослинництва публічні.

Крім того, публічність господарювання на землі важлива для:

- зменшення витрат на виробництво продукції, зокрема, можливість отримувати податковий кредит як платнику податку на додану вартість при купівлі товарів чи послуг зменшує витрати порівняно з тінювим господарюванням, яке, що логічно, не має можливості отримувати податковий кредит;

- для забезпечення публічних, а значить високих цін на вироблену продукцію рослинництва.

Організованість господарювання на землі полягає в тому, що застосовуються організовані підходи до певних виробничих процесів та організованого несення витрат на певні процеси.

При тому, що формальним суб'єктом господарювання на землі є організаційно-виробнича платформа, господарювання на землі, все ж таки здійснюється власником землі. Власник землі самостійно визначає, яке саме господарювання буде здійснюватися, що буде сіятися, які аграрні технології будуть застосовані. Власник землі визначає підрядників, постачальників, перевізників та покупців виробленої продукції рослинництва. Фактично власник землі скеровує виробничі процеси, а організаційно-виробнича платформа забезпечує публічність виробничим процесам. Також важливою ознакою самостійного господарювання на землі її власником є те, що власник землі самостійно фінансує виробничу діяльність на власній землі та отримує саме прибуток, а не фіксовану плату у вигляді плати за оренду.

Для формалізації відносин власника землі та організаційно-виробничої платформи потрібна передача землі у формальне користування організаційно-виробничої платформи і необхідний договір, який буде регулювати відносини власника землі й організаційно-виробничої платформи.

Договір користування земельною ділянкою необхідний для того, щоб організаційно-виробнича платформа набула права публічного віднесення витрат господарської діяльності, що дає право на публічний продаж продукції рослинництва. Користування землею можна оформляти як оренду землі відповідно до Закону України «Про оренду землі» [15] або як право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб відповідно до глави 33 Цивільного кодексу України [16].

Договір, який регулює відносини власника землі та організаційно-виробничої платформи повинен мати умови, які б врегульовували відносини між організаційно-виробничою платформою та власником землі, зокрема:

- визначали порядок фінансового і матеріального забезпечення власником землі формальної діяльності організаційно-виробничої платформи з господарювання на землі;

- визначали порядок використання грошових коштів власника землі;
- визначити порядок оподаткування;
- порядок розподілу результатів діяльності.

Фінансове забезпечення власником землі діяльності організаційно-виробничої платформи з господарювання на землі передбачає надання на поворотній основі платформі коштів для здійснення операцій з закупівлі товарно-матеріальних цінностей, робіт і послуг. Після продажу виробленої продукції рослинництва, фінансове забезпечення діяльності повертається власнику землі.

Прибуток від господарювання на землі, власник землі отримує як орендну плату — чим більше прибуток, тим більше орендна плата.

Впровадження і розвиток запропонованої нової інституції господарювання на землі забезпечить детінізацію господарювання на землі, а разом з цим — і збільшення податкових надходжень. Також нова інституція та земельні відносини, які формуються разом з нею (колективно-консолідаційні), створюють більшу базу оподаткування з 1 га землі, ніж користувальною й унітарно-концентраційною форми, що зумовлює надання переваги та державної підтримки новій інституції.

Запропонований новий механізм об'єднання власників землі, які господарюють на землі самостійно, відрізняється від класичної (визначеної законом кооперації), при цьому забезпечує для власників землі досягнення мети кооперації, а саме — зменшення витрат і збільшення прибутку.

Механізм організаційно-виробничої платформи може працювати як на обмеженій території, так і на всій території країни. Створення організаційно-виробничих платформ забезпечить конкурентне середовище, що покращить якість послуг із забезпечення публічного господарювання.

Висновки. Головними причинами відсутності розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні є невідповідність чинного законодавства про кооперацію сучасним потребам сільськогосподарського виробництва, низька ініціативність від суб'єктів господарювання на землі щодо об'єднання, відсутність державних програм із підтримки розвитку кооперації та відсутність пропозицій щодо нових інституцій господарювання на землі.

Започаткування і розвиток нових інституцій господарювання на землі дасть поштовх у вирішенні існуючих проблем, зокрема, проблем тіньового господарювання на землі та об'єднання суб'єктів господарювання на землі. Також діяльність і розвиток нових інституцій господарювання на землі слугуватиме підставою для перегляду законодавства про сільськогосподарську кооперацію і впроваджен-

ня державних програм з підтримки діяльності нових інституцій. Надання ефективної підтримки самостійному господарюванню на землі і його кооперації з боку держави є ключовими факторами у подоланні тіньового господарювання на землі.

Напрямами подальших розвідок — поглиблення дослідження у сфері формування, розвитку і підтримки діяльності нової інституції господарювання на землі, зокрема, розгляд запропонованої інституції як нового інституту отримувачів прямого державного кредитування.

Література

1. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст. 144). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

2. В. Є. Івченко. Наукові засади розвитку організаційно-правових форм аграрного господарювання. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. № 1, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4745>.

3. Кальченко С. Розвиток особистих селянських господарств в умовах системних трансформацій аграрного сектору: монографія / Кальченко С. В. // Мелітополь, Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2014. 408 с.

4. В. О. Мариненко. Сільськогосподарська кооперація в Україні. / В. О. Мариненко. // *Кооперативні читання: 2019 рік*. Житомирський національний агроекологічний університет. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9829/1/Cooperative_2019_108-112.pdf.

5. І. П. Мосіюк. Сільськогосподарська кооперація: проблеми, шляхи розв'язання. / І. П. Мосіюк, І. П. Кудінова // URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ecd01232-4c73-41f7-b670-db4f43c5539b/content>.

6. Піменова О. В. Інституційні засади сучасних соціо-еколого-економічних форм господарювання в аграрному секторі економіки України. / О. В. Піменова // *Економіка*. 10(163)/2014 С. 63–67.

7. Піменова О. В. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація як чинник конкурентного господарювання малих і середніх господарств в Україні / О. В. Піменова // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Економіка*. № 148. 2013. С. 58–60.

8. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n227>.

9. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». *Відомості Верховної Ради, 2020, № 52, ст. 497*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>.

10. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» *Відомості Верховної Ради України, 1992, № 20, ст. 272*). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>.

11. Закон України «Про фермерське господарство» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 45, ст. 363). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

12. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст. 69). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.

13. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 39, ст. 261). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр#Text>.

14. Закону України «Про оренду землі» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 46-47, ст. 280). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

15. Закон України «Про оренду землі» *Відомості Верховної Ради України*, 1998, № 46-47, ст. 280). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

16. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*, 2003, №№ 40-44, ст. 356). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

References

1. The Commercial Code of Ukraine. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2003, No. 18, No. 19-20, No. 21-22, Art. 144). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

2. Ivchenko V. E. Scientific principles of development of organizational and legal forms of agrarian management. *Electronic journal «Effective Economy»*. № 1, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4745>.

3. Kalchenko S. V. Development of private peasant farms in the context of systemic transformations of the agricultural sector: monograph / Kalchenko S. V. // - Melitopol, Publishing and Printing Center «Lux», 2014. 408 p.

4. Marynenko V. O. Agricultural cooperation in Ukraine / V. O. Marynenko // *Cooperative readings*: 2019. Zhytomyr National Agroecological University. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9829/1/Cooperative_2019_108-112.pdf.

5. Mosiyuk I. P. Agricultural cooperation: problems, ways of solving. Mosiyuk I. P. *Agricultural cooperation: problems, solutions.* / Mosiuk I. P., Kudinova I. P. // URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ecd01232-4c73-41f7-b670-db4f43c5539b/content>.

6. Pimenova O. V. Institutional foundations of modern socio-ecological and economic forms of management in the agrarian sector of the Ukrainian economy. 10(163)/2014 С. 63–67.

7. Pimenova O. V. Agricultural service cooperation as a factor of competitive management of small and medium-sized farms in Ukraine / O. V. Pimenova // *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv: Economics*. № 148. 2013. P. 58–60.

8. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of 02.12.2010 № 2755-VI. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2011, No. 13-14, No. 15-16, No. 17, p. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n227>.

9. Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation». *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2020, No. 52, p. 497. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>.

10. The Law of Ukraine «On Collective Agricultural Enterprise». *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1992, No. 20, p. 272). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2114-12#Text>.

11. The Law of Ukraine «On Farming *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2003, No. 45, p. 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

12. Law of Ukraine «On Limited Liability Companies and Additional Liability Companies». *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2018, No. 13, p. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>.

13. Law of Ukraine «On Agricultural Cooperation.» (*Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1997, No. 39, p. 261). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-вр#Text>.

14. The Law of Ukraine «On Land Lease» (*Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1998, No. 46-47, p. 280). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

15. The Law of Ukraine «On Land Lease» (*Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 1998, No. 46-47, p. 280). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

16. Civil Code of Ukraine. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2003, No. 40-44, p. 356). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2024

УДК 330.341.1

JEL Classification H11, H56, H87, H77

DOI 10.33111/EE.2024.52.PopovychR

R. Popovych

*Pursuer of the third (educational-scientific) level of higher education
Higher educational institution
academician Yuriy Bugay
international scientific and technical*

Р. І. Попович

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет
імені академіка Юрія Бугая»*

ORCID: 0009-0008-7169-8588

АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто важливість комплексного підходу до формування механізмів державної політики зміцнення економічної безпеки. Проаналізовано передумови і ключові аспекти, такі як